

S'ha afirmat que tots els noms *Calpe* antics i moderns designaven una penya, o lloc semblant. Heus aquí el que és ben vistent, i en ingents proporcions, tant a Gibraltar, com en Ifac-Calp; també pogué ser així el de Morón puix que era un castell; i en altres no ho puc comprovar, si bé és cert també d'algun més (Sinope etc.).

Encara potser podem ampliar els fonaments d'aquesta premissa, amb part dels llocs moderns, *Calpes de Arenoso* (SSiv. 170) és caseriu de 300 habitants, i sufragània de la Puebla de Arenoso (uns 20 k. SE. de Villahermosa i uns 30 NO. de Sogorb), vora l'Alt Millars, país montuós, potser també ho és. Poden ser antics, si bé només els conec per enquestes, un *Corral de Calpe* te. d'Onda (XXIX, 155.24), i una «*montañeta del tio kálpe*» oït a Orpesa (XXXVIII, 175.5, on sospito que aqueix «tio» és postís) car ens consta que és un turó, i per tant entraria encara en aquest grup semàntic. Això és més clar en la *Roca d'En Calp*, afrontació entre Castellàs i Malveí (20 k. OSO. de la SdUrg.), en *Spill* de Castellbò (1° 20°), a 1518. Però aquí l'allunyament radical de la zona mediterrània o bètico-valenciana ens dóna altra raó de dubte; i qui sap si es tracta d'un PINNA CALMŌN pre-romà, en genitiu plural 'penya de les calms, dels replans' que hagués canviat *m* en *b* per dissimilació.

En altres casos, on hi ha un sufix (com aquell *Kálpitos*), no hem de desconfiar del lligam, si són terminacions explicables con sufixos. En els següents la connexió geogràfica és més animadora. *Cases de Kalpéna* al Pinós de Monòver (XXXVI, 74.22), coincidint amb un *Calpena* (nom local a Alacant, 16.2) i cognom *Calpena* a Novelda (BDLC VIII, 26, 50); es podria mirar com una espècie de gentilici de *Calp*, amb una pronúncia arabitzada de la *i* en un nom *Casa *Calpina*, que recorda el gentilici *kálpinos* de Stephanos. Insegur, perquè com gentilici de *Calp* només em consta *calpero*, i tampoc és el context consonàntic típic on es produeix l'arabització *i > e*.

Però és cert, d'altra banda, que aquí rependriem contacte amb l'Antiguitat hispànica: els *Calpini* eren una tribu ibèrica (Holder) i el nom reapareix com el d'unes poblacions de Gascunya, *Caupenne*, mun. a la punta NO. del Gers (5 k. avall de Nogaró), i un altre (separat, en el S. de les Landes, districte de Dax): coincidència colpidora, si bé imperfecta, car *-enne* en fonètica gascona, no pot sortir de *-INA* sinó d'una *-NN-doble* (*-INNA* o *-ENNA*). Resten tanmateix com a testimonis del radical pre-romà *CALP-*, i en una àrea quasi ibèrica: almenys ibero-aquitànica.

En fi, amb terminació menys clarament qualificada com sufix, però encara possible com a tal, tenim l'important poble de *Carpesa*, avui quasi reduït a un suburbi de València, però amb parròquia pròpia (SSiv. 78), i nom ben antic, que ja apareix com alqueria, grafiat igual, en dos passatges del *Rept.*; i, en un altre, un *Rafal Carpesi*, de l'adj. gentilici, corresponent, format per l'àrab. Li dediquem art. especial, infra.

Aquí, però, apareix el sufix *-esa*, típic d'una bona

sèrie d'importants NLL catalans: *Albesa*, *Manresa*, *Olesa*, *Artesa*, *Ardesa* en el Princ.; *Montesa* (ant. MENTESA), *Enesa*, *Orpesa* i un altre *Artesa*, valencians. Encara que en *Carpesa*, la *-r-* i no *-l-* ens separa de *CALPE*, tanmateix hi cabria més unió suposant una *r < l* per la confusió morisca entre els dos sons. Fins si no és així i que sempre tingués *r*, la gran afinitat existent entre les dues líquides ens priva de fer-hi gaire separació.

Sembla que es pugui identificar aquest nom amb el d'una tribu, ja testificada en l'Antiguitat, car Stephanos defineix els *Καρήσοι* com un «*ἔθνος Ιβηρικόν*», habitant «més enllà de l'Ebre». I ja els antics veien un lligam entre aquests *Karp-* i els *Calp-* que hem citat, a desgrat de la líquida divergent, car el mateix Stephanos remet d'aquests a aquell (amb formes en *l*) i en *r*, com a variants manuscrites en uns i altres. I passa immediatament a relacionar-hi altres parònims amb *-rp-*, si bé aquests ja és ben poc versemblant que hi tinguin unitat etimològica: l'illa egea de *Kárpáthos* i la ciutat de *Karpasia* a Xipre.

Un cop fetes aqueixes rebaixes, i àdhuc algunes altres (que ja he deixat obertes), resta encara un gros bloc de NLL antics, que proven el caràcter pre-romà del nostre *Calp*. Més enllà ja no voldria anar-hi sinó amb la gran reserva: que ho insinuo només a manera de vies incertíssimes, sense més confiança que esperar que aqueixes especulacions, a les palpentes, tinguin la virtut de fer-nos pensar més sobre les possibilitats del problema.

Sabem del cert que *-PE* és una desinença basca, variant de *-BE*. ¿Arribarem a pensar que *CALPE* pogués resultar de *KALM-BE* 'sota la calm, sota el replà'? Com que en els alts del penyal d'Ifac el pendent rost s'atenua fins a un pendent suau, que no deixa de ser comparable amb una *calm* o planell, ¿*Calp* podria significar així ('poble) sota la calm'? De cap manera: rebutjat no sols com a forçat topogràficament, sinó perquè les terres de la Marina i de Gibraltar estan ben enfora de les de substrat bascoide. Com a classificació ètnica el que s'admetrà fàcilment és ibero-tartessi o epiritrènic (coses potser no del tot incompatibles).

¿Recusariem també algun enllaç indoeuropeu? Això ja no es podria fer en termes del radical. Xenofont usa *ἡ καλπίς, -ίδος*, 'gerra d'aigua' (*Cyrop.* v, ii, 7). En rigor no fóra absurd comparar aqueixos dos penyals amb la curvatura d'una gerra. No anirà amb el gr. *καλύπτω* 'cobrir', però potser seria mot irani, vist que en aquest passatge es parla de la gent de Cyros el Gran; llavors relacionariem potser amb l'arrel sànscrita *kṣp-* 's'adapta', *kálpati*, vèd. *kalpáyati* «to arrange»; *svayám tanvám kalpayasva* «assume thyself the form that thou desirest» (*Çat.-Brāhmana* XIII, 2.7). És a dir, a base d'aquest *KALP-* indoeuropeu es podria arribar a la idea de 'formació voluminosa' ('gran gerra' i 'túmul') com a base del nom d'aqueixos penyals enormes.

Hi ha realment alguna semblança topogràfica, que no deixaré d'assenyalar entre la posició de *Calp* sota